ЄДИНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМИ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ

Л.Л. Гурець, Р.В. Нитка

Однією з важливих проблем, які постають перед сучасним суспільством є проблема переробки та знешкодження все більш зростаючих обсягів відходів.

Щорічно в промисловості України утворюється близько мільярда тонн відходів. Склад відходів ускладнюється, включаючи в себе все більшу кількість екологічно небезпечних компонентів. На території України вже накопичилось біля 27 мільярдів тонн різних відходів, які здебільшого не переробляються, а складуються на полігонах та стихійних звалищах. Під звалищами відходів зайнято понад 160 тисяч гектарів землі. Зростання кількості відходів відбувається прискореними темпами, а темпи переробки відходів за останні роки значно знизились. Якщо у 1991 році перероблялось 13% твердих відходів, то зараз – лише 3 – 4% (для порівняння в США 13,1% відходів йде на повторну переробку, 14,2% спалюється). Всі ці фактори привели до погіршення стану повітряного і водного басейнів, забруднення ґрунтів, втрати вторинних ресурсів.

Загальна маса накопичених відходів на території Сумської області перевищила 29,4 млн. т, що в розрахунку на 1 км^2 площі складає близько 1234 т. Площа земель, зайнятих під нагромадження відходів (відвали, шламонакопичувачі, різного роду звалища тощо) становить 5 тис. га. Найбільша кількість відходів утворюється на підприємствах хімічної та машинобудівної галузей промисловості. Обсяг утворення відходів у цих галузях становить 63% від загальної кількості відходів.

Сучасно обладнані сховища для зберігання токсичних відходів та установки для їх знешкодження чи регенерації створено лише на окремих підприємствах, що практично не впливає на загальну ситуацію. Таке обладнання експлуатується на ВАТ "Сумихімпром" (лінія по виробництву коагулянту з залізного купоросу), ВАТ "СМНВО ім.Фрунзе" (установка по утилізації змащувальних охолоджуючих рідин). Низьким є рівень спеціалізації в розміщенні відходів по видах, що призводить до їх змішування та зашкоджує утилізації. В області немає полігонів для централізованого зберігання, утилізації та видалення небезпечних відходів.

Таким чином, як екологічно небезпечний чинник відходи є одним з найбільш значних факторів забруднення довкілля, їх розміщення потребує вилучення значних площ землі, а транспортування та зберігання – великих витрат підприємств.

Враховуючи євроінтеграційну спрямованість екологічної політики України, потрібно докорінним чином змінитися ставлення до проблеми використання відходів виробництва.

Проблему відходів слід розглядати у рамках єдиного підходу до соціально-екологічних та ресурсно-технологічних аспектів як сукупність трьох складових: ресурсної, екологічної, методико-організаційної.

Ресурсна та екологічна складові проблеми відходів, мають як незалежні, так і спільні, інтегральні цілі. Окремим напрямом є розробка засобів та методів розв'язання зазначеної проблеми. Як сировинний потенціал відходи значною мірою можуть замінити первинні ресурсні джерела, зменшуючи таким чином загальне ресурсоспоживання.

Ресурсна складова включає наступні аспекти:

- визначення ресурсної цінності відходів і технологічних можливостей їх комплексної переробки;
- виявлення можливостей заміни первинної сировини вторинною і ре циклювання;
- економічне обґрунтування напрямів та шляхів використання відходів;
- створення системи ресурснозамкнутих територіально-виробничих зв'язків на основі міжгалузевої кооперації, каскадне проектування виробництва.

Екологічна складова має на меті мінімізацію обсягів видалення відходів та зниження їх токсичності внаслідок техніко-технологічної реконструкції виробництв, більш повного та комплексного використання сировини; зниження негативного впливу місць видалення відходів на довкілля шляхом їх належного технічного облаштування; зниження негативного впливу на довкілля небезпечних відходів шляхом перетворення, знищення або надійної ізоляції; реабілітації зайнятих чи забруднених відходами територій.

Оскільки проблема відходів стосується різних суб'єктів соціально-економічної діяльності (виробництв, пов'язаних з утворенням відходів, розробників технологій їх утилізації, місцевих органів виконавчої влади), тому вирішення проблеми потребує створення єдиної науково-методичної, законодавчої та організаційно-правової основи.

Методико-правова складова включає наступні положення:

- розроблення концептуальних і програмно-цільових засад проблеми відходів;
- створення науково-методичного забезпечення еколого-економічних оцінок вторинного ресурсокористування, механізму економічного стимулювання та нормативної бази;
- розроблення інформаційно-аналітичного апарату підтримки ресурсних та екологічних завдань;
- створення комплексу адміністративних, правових, організаційних та екологічних заходів щодо стимулювання утилізації та знешкодження відходів.